

DANIELA ADAMEZ

L'ORIGEN MODERN DEL TERME «TERRORISME» DATA DE FINALS del segle XVIII i deriva del francès «terroriste», al seu temps derivat del llatí «terreo». En temps de Ciceró la diferència entre terror i por (entre «terreo» i «metus») radicava en que el segon es tenia como a conseqüència del primer. La por era descrita com un estat emocional constant derivat d'actes provocats per agents externs, que literalment arribaven a fer tremolar a una persona. En el context francès, en canvi, la paraula va ser inicialment aplicada per Edmund Burke als simpatitzants de la facció Jacobina liderada per Robespierre a la Revolució Francesa, la qual advocava per la repressió i l'ús de la violència a sang freda en la persecució dels principis de la democràcia i la igualtat.

Terrorisme, es busca sense consens?

Avui en dia el terme no té un significat tan acotat com el va tenir en el passat. Es més, el que trobem és una multiplicitat de definicions disperses i inclús contraposades. El marge de discrecionalitat del que gaudeixen els professionals de la informació i els polítics arreu del món per categoritzar de terrorista a la persona o grup que més els convingui és massa ampli. De forma inversa, la doctrina discuteix, gairebé amb les mans lligades, al voltant de la existència del terrorisme d'estat mentre els representants estatals neguen rotundament la seva existència.

Els atemptats d'Al-Qaida a les torres bessones de Nova York i al Pentàgon de 2001 van canviar decisivament el panorama del terrorisme internacional. abans de l'11-S molts països europeus ni tan sols contemplaven el delictes de terrorisme en les seves legislacions internes, i els que ho feien ho enfocaven de manera diversa segons les característiques de les organitzacions que operaven en el seu propi territori. Després de l'11-S, la Unió Europea va legislar—a través de la Posició Comú 2001/931/PESC i d'altres posteriors—sobre aquesta matèria per homogeneïtzar la definició de grups, persones i actes terroristes dels 27 socis.

No obstant la voluntat unificadora europea en aquest sentit no representa la realitat mundial. Després de tot la disparitat de conceptes globalment continua essent un gran obstacle per la persecució homogènia del terrorisme. Cada Estat té les seves pròpies definicions segons les quals els terroristes encarnen característiques diverses. En conseqüència el delictes de terrorisme a Colòmbia comprèn aquell perpetuat per les FARC (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia), les AUC (Autodefensa Unida de Colombia), i l'ELN (Ejército de Liberación Nacional); la seva legislació interna descriu un terrorisme insurgent amb matisos narco-criminals l'objectiu dels qual és el derrocament d'un govern i la subsegüent subversió de l'ordre constitucional de l'Estat. Una realitat molt diversa trobem en Sèrbia, la seva legislació ha recollit supòsits de terrorisme separatista, a saber, aquell encaminat a aconseguir la independència política per a un grup ètnic o racial dins de l'Estat. D'altra banda, tots els Estats de la Lliga Àrab reconeixen el terrorisme d'ocupació com aquella violència extraoficial dirigida contra una força ocupant d'un territori conquistat o controlat després de vèncer una guerra, però no ho condemnen. Aquests últims països també te-

nen regulacions, en la seva majoria bastant laxes, contra el terrorisme religiós—la variant més famosa del qual és el terrorisme yihadista o musulmà radical-, el qual reivindica la supremacia ètico-religiosa d'alguna branca del Islam. En front d'aquestes realitats, les lleis dels Estats Units lluiten contra el que alguns autors anomenen el terrorisme global: aquell que arremet, amb gran voluntat lesiva, contra un poder global perseguint humiliar-lo i causar-li el major dany possible a curt i mitjà termini.

Paral·lelament, a nivell acadèmic tampoc hi ha consens. A Espanya la definició més recurrent és la que contempla el terrorisme com aquella violència que genera estats psíquics desproporcionats en relació als danys materials i que té com a fi alterar l'estructura de poder d'una societat. (Reinares) En canvi, aquesta definició és la més utilitzada perquè no fa referència a les qüestions

ciàriament amenaci amb pertànyer a una organització terrorista pot veure perillar greument les seves garanties policials i procesals (IGNATIEF). A més sempre que no hi hagi un concepte universal resta la possibilitat de rentar-se les mans davant amenaces organitzades pel simple fet de simpatitzar amb la causa. Precisament, estem davant una possibilitat tangible de justificació dels mètodes segons les causes; és a dir, el problema últim està en que el concepte de terrorisme, fins i tot quan manca d'una definició internacional, ostenta una connotació negativa però qui defensa una causa sota principis de justícia no està disposat a admetre cap mena d'injustícia en ella. D'aquí que el que per a uns son accions justificades, per a d'altres son accions injustes.

Yassir Arafat va saber expressar molt bé aquesta paradoxa en el discurs que va pronunciar davant

*Mentre els terroristes ataquen...
Mentre els terroristes maten,
els governs "contraataquen",
però entre ells ni tan sols es
posen d'acord per definir en què
consisteix el terrorisme.*

més polèmiques del debat internacional, és a dir, a la definició dels actors—si poden ser estatals o no—, de les víctimes—si poden ser considerats com a tal els combatents o no—i de l'àmbit d'aplicació de la definició—si l'acte pot ser categoritzat com a tal al ser executat en temps de guerra o sota un règim d'ocupació estrangera.

En tot cas el que queda clar és que el terrorisme és una forma de violència política i per tant terrorista és qui per aconseguir els seus objectius polítics utilitzi mitjans violents a sang freda per anar en contra de l'estructura ideològica, política, econòmica o territorial d'un o diversos Estats. Però, ¿Qui decideix qui és terrorista i qui no ho és?

El problema és complex ja que un mateix grup pot ser considerat terrorista per una definició, a la vegada que guerriller, o simplement criminal, o insurgent, o fins i tot innocent per una altre. La abundant diversitat conceptual i teòrica permet que hi hagi llistats d'organitzacions terroristes amb contingut dispar, tant com que hi hagi estratègies diferenciades de lluita antiterrorista. Efectivament el perill d'un abús de discrecionalitat no és només teòric. Segons la definició de l'observador, qui indi-

l'Assemblea General de l'Organització de les Nacions Unides el 13 novembre de 1974 quan va dir, sostenint una branca d'olivera en una mà i un rifle a l'altre: "No es pot anomenar terrorista a qui defensa una causa justa, a qui lluita per l'alliberament de la seva terra envaïda".

Tot i que sembli un problema teòric aquest també és un problema pràctic i és un problema ètic. És fins i tot un problema filosòfic. Els Estats que pateixen en primera persona o simpatitzen amb els pobles gestionats sota un règim d'ocupació estrangera no poden fer més que protegir als grups armats populars que lluiten per la seva llibertat—sigui aquest el cas de la Lliga Àrab. A seu temps, els ocupants occidentals—i OH grans potències econòmiques mundials!—neguen qualsevol tipus d'opressió i es presenten com a salvadores, com l'única opció pel canvi, l'ordre, la seguretat i l'eliminació de la corrupció política tot i la direcció encoberta dels anomenats "governos titella". Entre tant, Al-Qaida ataca i aconsegueix fama mundial; aconsegueix atemorir a milions de persones i aconsegueix reclutar o almenys sembrar les seves premisses ideològiques en milers de ments i cors necessitats d'un "fi superior".

DANIELA ADAMEZ

Paral·lelament, els estats que de facto viuen immersos en un sistema dictatorial o autoritari (maquillat o no)—com pot ser el cas de Índia, Xina i Rússia, els dos últims membres de la Organització per a la Cooperació de Shangai—posen en un mateix sac a terroristes, separatistes i extremistes, el que en realitat implica que aquests Estats els vegin com a apostates comunistes, lliurats a la llibertat d'expressió i demòcrates verds. Àfrica recolza, des de la seva posició de desavantatge, el plantejament normatiu de la Lliga Àrab. Llatinoamèrica calla en pro d'una certa "independència" per a la gestió dels seus "assumptes revolucionaris" interns, així com per la seva dependència econòmica dels Estats Units i del Banc Mundial. I mentre tant, Chávez acapara portades i destaca a nivell internacional venent samarretes "amistoses" amb una gran foto del Rey Joan Carles I de fons i lletres voluminoses en les que es llegeix aquella famosa frase: "¿POR QUÉ NO TE CALLAS?". No seré jo la única que es preguntí, ¿en quina classe de circ estem? ¿Perquè les cameres apunten cap a la botigueta de samarretes de Chávez i no s'amoinen d'un altre infinitat de qüestions molt més rellevants, com la imminent necessitat d'unió de voluntats per a la definició internacional del concepte de terrorisme?

Evidentment ni les Relacions Internacionals, ni el Dret Internacional Públic es regeixen pel mateix codi ètic invisible que impregna el Dret intern de les democràcies contemporànies. Possiblement això és així perquè la gent no s'assabenta dels detalls de necessitats tan urgents com les del consens internacional per a la definició del concepte de «terrorisme». En conseqüència aquests assumptes no entren en l'aritmètica electoral, simplement ningú parla d'ells. El més trist de la història és que gràcies a aquestes realitats contradictòries i incoherents, absents d'ètica i principis bàsics d'humanitat, la gent rebutja amb afany la política. Perquè en teoria

La abundant diversitat conceptual i teòrica permet que hi hagi llistats d'organitzacions terroristes amb contingut dispar, tant com que hi hagi estratègies diferenciades de lluita antiterrorista.

tots estem bojament enamorats del concepte de justícia però al analitzar detingudament la dimensió d'allò internacional brilla per la seva presència—en tant els diversos interessos econòmics i geoestratègics resulten prioritaris—un menyspreu honorífic al valor d'aquesta justícia teòrica que tant estimem.

El que la Comissió Sisena de les Nacions Unides—devotament dedicada a la creació d'una definició internacional de terrorisme i autora dels 13 convenis, convencions i protocols sectorials internacionals existents—no ha aconseguit fins ara, no m'ho trauré de la màniga màgicament a través d'aquest article. No pretenc de cap manera solucionar aquesta complexa realitat composant una definició precària de terrorisme internacional. De fet, soc conscient de que els Estats mai actuen per altruisme; i assumeixo que els interessos estatals a nivell internacional no coincideixen amb crear una normativa que homogenitzi la intervenció dels serveis d'intel·ligència i de les forces de seguretat corresponents per a la detecció i persecució d'activitats terroristes. En aquest sentit, el més convenient és no autolimitar-se. Però a pesar de tot això considero oportú reprendre el missatge d'aquella famosa frase del Che quant va dir "Tots els dies la gent s'arregla el cabell, ¿perquè no el cor?".

Les personalitats pròpies dels líders polítics en les mans dels quals està tot el poder per consensuar postures poden jugar un rol importantíssim en el trencaclosques que ens ocupa. La falta de voluntat és un altre dels eixos principals de la problemàtica que aquí plantejo. Si la tortura i el genocidi tenen definicions universals, també és possible crear una per al concepte de terrorisme. Per això cito de nou al Che: és el moment de que "Siguem realistes i fem l'impossible."

Daniela Adamez · Estudiant de Ciències Polítiques a l'Universitat de Barcelona

Foto: everystockphoto.com- Bastian.

fresh politik

ESPAI PUBLICITARI
 ESPACIO PUBLICITARIO
 SPACE FOR ADVERTISING

+34 647026296